

МУЗИЧНЕ ВИДАННЯ

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА ДЕРЖАВНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЛИСЕНКА

Ярослав Володимирович Олексів

ТОКАТА

Ярослав Олексів

ТОКАТА

Музичний редактор Світлана Карась

Комп'ютерна верстка Володимира Яціва

Підписано до друку 24.11.06. Формат 90x64.
Папір офсетний. Ум. др. арк. 1.
Наклад 300 прим.

ПП «П'ОСВІТ»

Адреса: вул. І.Мазепи, 5, м. Дрогобич, 82100 Україна
тел/факс (03244) 3-38-50; тел.: (03244) 2-23-35, 2-23-76

Дрогобич
П'ОСВІТ
2006

Олексів Я. Токата. – Дрогобич: Посвіт, 2006. – 16 с.

У даній публікації представлено твір молодого львівського композитора Ярослава Олексіва «Токата», якєє рекомендується студентам та викладачам вищих музичних навчальних закладів України, концертуючим баяністам.

<i>Андрій Душний. Передмова</i>	3
<i>Сергій Карась. Слово про автора</i>	4
<i>Я. Олексів. Токата</i>	5
<i>Сергій Карась. Методико-виконавський аналіз</i>	12
<i>Науковий доробок Ярослава Олексіва</i>	14

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олександр Козаренко,

доктор мистецтвознавства, професор

(Львівська державна музична академія імені Миколи Лисенка);

Андрій Сташевський,

кандидат мистецтвознавства, доцент

(Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка)

***Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівської державної музичної академії
імені Миколи Лисенка
(протокол №2 від 26 Жовтня 2006 р.)***

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ЯРОСЛАВА ОЛЕКСІВА

1. Олексів Я. Неофольклористичні особливості баянної творчості українських композиторів на межі ХХ-ХХІ століть. // Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини: Зб. матеріалів науково-практичної конференції. – Дрогобич: Коло, 2005. – С.160-166.

2. Олексів Я. Фольклорно-тематичний матеріал у циклічних творах українських композиторів для баяна. // Музикознавчі студії: Наукові збірки Львівської музичної академії імені Миколи Лисенка. – Вінниця: Нова книга, 2006. – С.108-122.

3. Олексів Я. Академізація неофольклористичних творів для баяна-акордеона українських композиторів другої половини ХХ ст. // Творчість композиторів України для народних інструментів. Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, ЛДМА ім. М.Лисенка, 10.04.06) / Ред.-упор. А.Душний, С.Карась, Б.Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2006. – С. 60-66.

4. Олексів Я. Формотворчі особливості неофольклористичних творів для баяна-акордеона українських композиторів другої половини ХХ ст. // Творчість композиторів України для народних інструментів. Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, ЛДМА ім. М.Лисенка, 10.04.06) / Ред.-упор. А.Душний, С.Карась, Б.Пиц. – Дрогобич: Посвіт, 2006. – С. 67-75.

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі розвитку академічної школи народно-інструментального мистецтва щораз більш помітним явищем стають творчі спроби саме молодішої генерації. Одним із її представників є композитор, баяніст, лауреат міжнародних конкурсів, студент Львівської державної музичної академії імені Миколи Лисенка, гідний продовжувач кращих традицій Львівської баянної школи Ярослав Олексів.

Перша публікація Я. Олексіва – один із кращих творів останніх років – «Токата» (присвячена Сергію Карасю). Даний твір вперше був виконаний автором на I Міжнародному конкурс-фестивалі «Воронцовські музичні зустрічі» (м. Алушка, АР Крим, 2006), де Я. Олексів був відзначений 2-ю премією, а на III Міжнародному молодіжному фестивалі «Золота троянда» імені І. Вимера (м. Львів, 2006) – виборює Гран-Прі.

Свідченням вартості даної композиції є і те, що Сергій Карась, доцент Львівської державної музичної академії імені Миколи Лисенка, подає методико-виконавський аналіз твору, який, на його думку, може бути включений у педагогічний та виконавський репертуар сучасного баяніста.

«Токата» адресується студентам середніх та вищих музичних навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, професійним баяністам, фахівцям у галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

*Кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
Андрій Душний*

СЛОВО ПРО АВТОРА

Автор публікованого опусу – Ярослав Олексів – навчається з 2003 року на оркестровому факультеті Львівської державної музичної академії ім. М.В. Лисенка.

Як виконавець Ярослав Олексів зарекомендував себе на декількох міжнародних конкурсах і фестивалях. Зокрема, у 2001 році був дипломантом X-го міжнародного фестивалю акордеонної музики (м. Перемишль, Польща).

2003 року визнаний лауреатом II-го ступеня на VI-му Регіональному конкурсі виконавців на музичних інструментах "Таланти рідного краю", що відбувся у місті Рівному.

У 2004 році – дипломант XIII-го міжнародного фестивалю акордеонної музики (м. Перемишль, Польща).

У 2006 році став лауреатом I-го ступеня на I-му міжнародному конкурсі баяністів-акордеоністів "Акорди Львова" (м. Львів).

Ярослав Олексів наділений здібностями компонування музики. За роки навчання в музичній академії ним створено декілька баянних композицій, зокрема, *Концертна мініатюра* (2002), *Поліфонічні п'єси* (2006), *Арія*, присвячена вчителю Я. Ковальчукові (2006), *The jazz play* (2006), *Токата* (2006), а також *Интермеццо* для оркестру народних інструментів (2006).

Його публікації та виступ на Всеукраїнській та міжнародній науково-практичних конференціях "Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини" (Львів, 2005), "Творчість композиторів України для народних інструментів" (Львів, 2006) зосереджені на розгляді нео-фольклорної стилістики у творчості українських композиторів. Мистецькі пошуки у композиції спонукають молодого автора до ознайомлення з різними стильовими напрямками і тенденціями сучасної музики та докладного аналізування творів українських та зарубіжних композиторів.

Я. Олексів є наймолодшим представником Львівської баянної школи, який гідно вносить свою скромну лепту у розвиток баянного мистецтва України.

*Доцент Львівської державної музичної
академії імені М. Лисенка
Сергій Карась*

Перший фрагмент Allegro (6 тактів) написаний у техніці репетицій (повторення тону *fis*). Фрагмент *b* (4 такти повторної структури *a a1*) розгортається, розширюючи амплітуду мелодичного контуру та нівелюючи одноманітність ритмічного руху нерівномірною акцентуацією та перемінністю метрів. В інтонаційних сполуках домінують секундові та квартові послідовності.

Фрагмент *c* також базується на повторності. Його структура: *a a1 a2 a3* (2+2+2+4). Мелодична фігурація доповнюється квінтовым супроводом – чергуванням двох паралельних квінт, а також зіставленням повторюваних композиційних відтинків у контрастних динамічних градаціях *f – p* і у відмінному регістровому розташуванні.

У фрагменті *d* (4 такти) квінтовий бас змінюється ритмічно вибагливою хроматизованою лінією. У відрізьку *e* (8 тактів) ритмічна та інтонаційна ідея басового голосу, перенесена із попереднього відрізьку, модифікується в умовах регулярно змінюваної метричності (2/4, 5/16). Верхня фігураційна лінія дублюється квартовим тоном.

Твір репрезентує діалог двох контрастних образно-тематичних сфер. Одна ділянка представляє власне токатність віртуозного "етюдного" складу, концентрує енергію перманентного руху, інша – зосереджує ліричний струмінь. Для представлення ліричного образного пласта композитор застосовує поліфонічний виклад.

Фрагмент *Sostenuto* – симбіоз елементів двох фактурних утворень: у басовому супроводі залишається токатна формула – остинатне повторення ритмічної мікроструктури з незначними інтонаційними видозмінами, а у верхньому регістрі впроваджується імітаційна поліфонія, що визначає риси нової образності, нового тематизму. Завершення цього фрагменту (*cantabile, liberamente*) – секстове дублювання мелодичної лінії, що опирається на послідовність паралельних квінт у басовому голосі.

У наступній фазі композиції *Moderato* елемент токатності зовсім зникає, усталюється поліфонічний виклад. Характер мелодичних ліній, їхня емоційна наповненість виказують вплив неоромантичних тенденцій.

У кінці твору звучить видозмінений фрагмент *e* Allegro.

Для *Токати* характерне використання мінімальних засобів, оперування чітко організованими побудовами, повторність структурних одиниць як спосіб континуації форми. Фоноритміка шістнадцяткових послідовностей урізноманітнюється синкопованою, метрично зміщеною акцентуацією та впровадженням перемінних метрів. Специфіка гармонічної барви – застосування руху паралельних квінт, паралельних кварт, паралельних акордових поєднань.

*Лауреат Міжнародних конкурсів
Сергій Карась*

МЕТОДИКО-ВИКОНАВСЬКИЙ АНАЛІЗ

Токата для баяна Ярослава Олексіва – один із найновіших творів композитора, написаних у 2006 році.

Чітко ритмізований рух, домінування ударної акордової техніки, техніка дрібних фігурацій, фактура гомофонного, на кшталт етюдного, складу – ознаки, що детермінують токату як жанр музичного мистецтва.

В історії музики рання токата формувалася як специфічно інструментальний жанр, в якому виразно відображена тенденція відмежування від традиції домінуючого вокального стилю. Вона репрезентує можливості специфічно клавішного виконавства, дрібної пальцевої техніки. У XVI-XVIII століттях токати компонувалися у формі вільної імпровізації, спорідненій з прелюдією чи фантазією. У другій половині XVII століття токати перетворюються у самостійний концертний жанр. Доволі часто токати писалися у контрастно-складовій формі, в якій токатно-прелюдійні розділи чергуються з фугованими. У післябахівський період – це передовсім віртуозний жанр етюдного характеру зі складною акордовою та фігураційною технікою. XX століття модифікує токату в аспекті оновленого інструментарію: поруч із традиційними – фортепіанними та органними – опусами виникають оркестрові твори. Сучасна токата – одночастинна композиція чи багаточастинний цикл, частина концерту або сюїти.

Токата для баяна Ярослава Олексіва – твір, що будується на контрастному зіставленні фрагментів композиції, представлених протилежними образно-тематичними сферами, токатним гомофонним викладом і поліфонічною фактурою.

Композицію Токати можна окреслити як контрастно-складову з елементами репрізності. Форма твору укладається із декількох фаз розгортання, позначених різними темповими координатами: *Molto moderato*, *Allegro*, *Sostenuto*, *Moderato*.

Токата Ярослава Олексіва, як і більшість токат, розпочинається акордовими послідовностями.

Перший фрагмент композиції *Molto moderato* виконує функцію вступу. Фактура цього відтинку форми розшаровується на три фактурні компоненти. Органний пункт та короткі мелодичні поспівки верхнього пласта і опорна лінія басового голосу оточують токатний пласт фактури, побудований на рухові паралельних акордових сполук.

Вступні акордові послідовності змінюються пасажними відрізками наступної фази розгортання композиції (*Allegro*).

Будова *Allegro* фрагментарна. Форма компонується адитивним методом, тобто способом видозміненого повторення і поступового додавання нових композиційних одиниць.

Сергію Карасю

Токата

Я.Олексів

Molto moderato

Баян

Allegro

13

15

$\%$

mp *MM* *articolato*

17

MM

19

loco

f

F.B.

21

p

79

85

rit.

90

$\%$

sf *ff*

subito p

94

97

f

sf

V □ V □ V □ V □

55 *rit.* *mp cantabile, liberamente* *loco*

58

Moderato *p rubato* *loco*

64

69

74 *loco 3* *mf* *p*

23 *f*

25 *p*

27 *f* *loco*

29 *p* *S.B.*

31 *loco* *mf* *p*

33 *mf*

36

39 *Sostenuto*
allarg. *sf*

41 *loco*

41 *p*

44

44

47 *loco*

47 *mf*

50 *loco*

50 *f*

53

F.B.